

ŐK SZÁZÖTVENHATAN

A fák közt vörösesbarna épület. A bejáratnál tábla: Csongrád megye tanácsa vb. Gyermekek- és Ifjúságvédő Intézete, Szeged városi tanács csecsemőotthona.

A második emeletre tartok, a csecsemőotthonba. Otthon? A rend, a tisztaság, a fehér köpönyök villanása biztosságot-harmoniót ígér, de a falak közt mégsincs igazi béke, nyugalom. Hogy is lehetne, hisz alapszabályként csak menedékhelye ez az otthontalanoknak, szinte kivétel nélkül olyan csecsemők vannak itt, akiknek leányanya az anyjuk. A leányménység — mondja dr. Szabó Miklós, az intézet igazgató-főorvosa — az esetek nagy részében rendkívül nagy problémákkal, s felelőtlenséggel is felhózi ezeket a kis emberpalatáknak a sorsát.

Mint az életük...

Nincs szebb látvány, mint egy egészséges, eleven szemű kisbaba. Az ő arcuk egyben ébreszti a gondot is. Kik ők, hogyan kerültek ide, mi lesz velük?

A miniszteri rendelet értelmében az idehozott csecsemőket négyhónapos korig köteles szoptatni az édesanyjuk. Itt laknak, a legnagyobb szobában. Már akik el nem szöktek a kötelesség elől. Nyitjuk az ajtót — most nincs benn senki; egyik-másik szoptat, van, aki a konyhán segédkezik, vagy a városban jár.

— Ez a szobájuk. Mint az életük: rendezetlen — mondja Batiz Mária, a vezetőnővér.

A gyerekek kartotékjaiból. P. Anikó 3 hónapos. Az egyik közösségi tanács utalta be. Az anyja valamikor állami gondozott volt, egy idős házaspár vette magához. S lám, most az ő kislánya is itt van, s minden bizonyítással állami intézet lakója lesz később is. Sajnos, nem először találkozik ezzel a körforgással.

Bejön a szőke, húsz év körüli nő. Most szoptatta meg a kicsinyét.

- Szereti?
- Igen. Nagyon.
- És — a papa?
- Nem akarja vállalni.

K. Csaba fekete hajú, bogárszemű lurkó, csakúgy ragyog mindenre, mindenkire. Nagy Ferencné gondozónő épp „csomagolja” lakhelyén, a 13-as szobában. Ot október közepén vették fel. Szokványos eset: az anyja egyszerűen otthagya a kicsit a II-es kórházban.

— Beviszik, mint beteg gyereket, aztán nem mennek érte. Tudják, hogy így veszélytelen az elhagyás; mert jó helyen maradt. Vagyis: nem kell félniük törvényes következményektől. De a szülés után is ezt teszi némelyik. Otthagyják...

— És ilyenkor nem is mennek utána?

— Nem érdemes — legyint az igazgató-főorvos.

Az adatlap alján, az anyáról: születési száma 10; élő gyerekek száma: 10. Ez a dorozsmai cigánycsalád csak szabadulni akar: Csabától.

Sz. Gyuszika a „legklasszabb srác” a társaságban. Büszke is rá az anyja. Harmincéves asszonyka, törődött, szomorú arcú. Makón lakott alberletben. Még öt gyereke van, négy az első férjétől. Külön élnek a többi gyerekekre a nagymama meg a nagyapapa vigyáz...

Az állítólagos apának, meséli haragos szemmel, annak idején hiába mondta: nézd, második hónapos terhes vagyok.

— Lehet — ez volt a válasz. — Hát ez daczból maradt meg — vallja be, de sajnálkozásnak, felelősségnek nyoma sincs a hangjában. — Mondom, megszülettem, hadd fájjon aztán az apjának is.

Gyuzsi egyébként nagyon beteg volt az első időkben. Tüdőgyulladás, hashártyagyulladás — a gyermekorvosok hozták vissza az életbe. Most — jól fejlett, virgonc.

A pótolhatatlan

Sok az itteniek közül a kissúlyú csecsemő. Rendezetlen nemi élet, nem kellően ellenőrzött terhesség, a rendes táplálkozás, a tudatosság és egyáltalán: a tudás hiánya — sorolja az okokat az

igazgató. Az okozat: sok a koraszülött jövevény. Kevésbé ellenálló, több velük a gond. Ezek a gyerekek a törődésnek számátalan, formájával találkoznak már első hónapjaikban. De hogy megmentett életük milyen lesz? Mennyire fog hiányozni belőle a pótolhatatlan család?

— 1952-ben születtem — kezdi a másik fiatal nő. — Nyolc általánost végeztem. Dolgoztam a térszben. Idén augusztusban született meg a kislányom. Az apja? Dunántúli, ott volt nálunk katoná. Nem akarja vállalni.

— Hát azt majd eldöntik a vizsgálatok.

— En nem szeretném, ha nyomozás lenne.

— Mi a terve?

— Szeretném kivinni Eszterikét.

— Hová? A szüleihez?

— Nem beszélünk. Tudja, én hetvenben le is voltam tartóztatva, közveszélyes munkakerülést — kanyarodik a vallomás nehezehez. — Mindenesetre szeretnék Szegeden maradni — teszi hozzá.

Göndör kisfiút „mutatnak be”. Az anyja börtönben van. De nem mond le róla.

Miért kellene lemondania? Az örökbefogadás — az egyik kiút. Ennek az intézetnek a kapuit is tárva találják azok a házaspárok, akik innen szeretnének egy kis családot választani. Jönnek is. De néha épp a kiválasztott csecsemőnél van az a fura helyzet, hogy gyakorlatilag nem kell az anyának, ám lemondani se akar róla.

Levelek — válasz nélkül

Aki azt hinné, nem sok gyerek sorsáról van szó, téved. Idén 156 csecsemő volt az intézet „forgalma”. S ebből otthon csak tizenötnek jutott; ennyien kerültek vissza a családba vagy örökbefogadó szülőkhöz.

Meggondolatlan, tudatlan, könnyelműség? Esetenként csak ez. De az emberi felelőtlenség kódexébe is sok adatot lehetne gyűjteni a csecsemők felmenőiről. A kmk-tól kezdtük az ütk-n át, ami némelyik anyja előéletének foltja — az apák raffineriájáig, amivel a következőket, elsősorban az anyagiakat elhárítani igyekeznek.

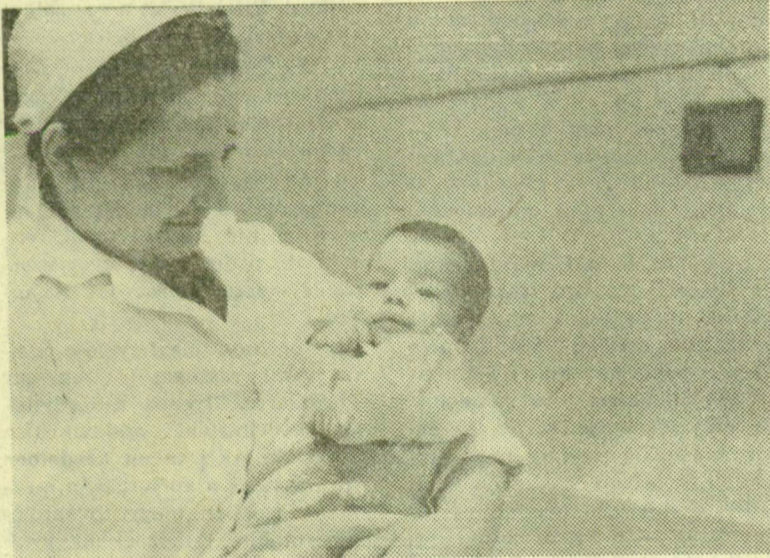
Rendezetlen élet? Rendezni? Bizony, nehéz megértő család, rokon, segítség híján.

— En már az anyaothontól öt levelet írtam haza; egyre se válaszoltak — mondja sírva az egyik legfiatalabb anyja.

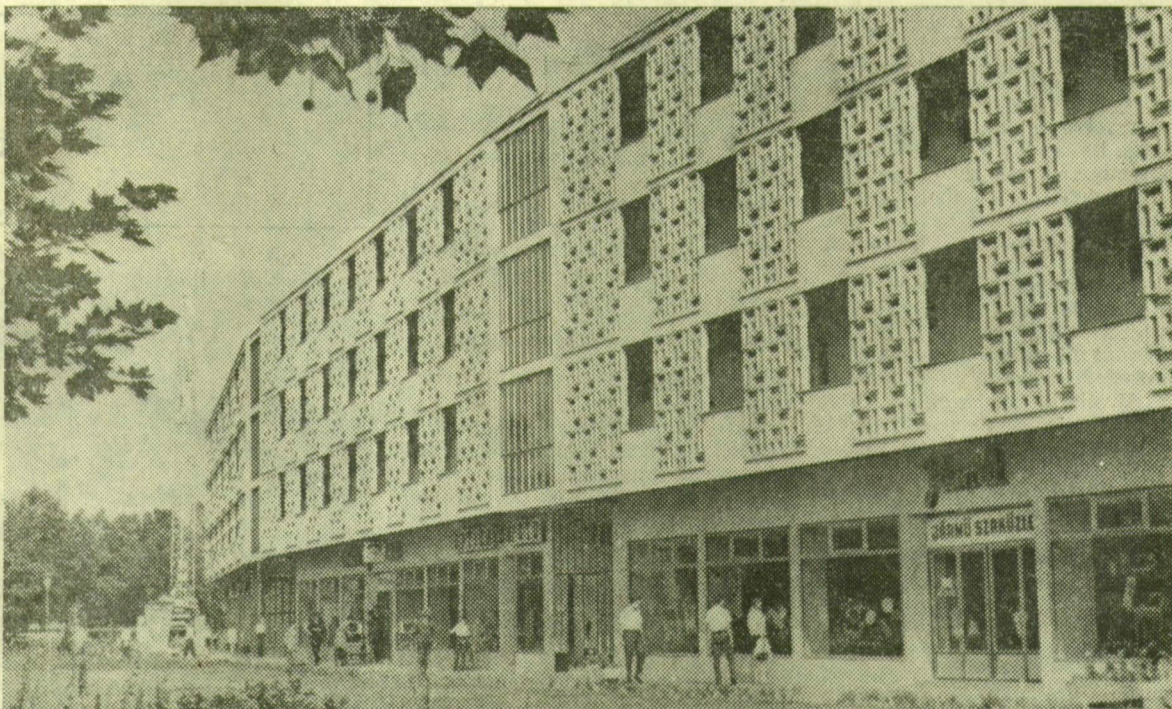
— Milyen feltételek mellett vihetné haza a kicsit is? — kérdezem az igazgatót.

— Rendszeres munkaviszony, és lakás, ahol jó helye van a gyerekeknek.

Simai Mihály

Egy a százötvenhat közül a melegsívi gondozóval

A makói belvárosi csipkeházak

LOKÁLPATRIÓTÁK NYOMÁBAN

Az öreg cukrászda — a Lélek-családé volt — ma is nyüzsgő a makói főter sarkán. Most presztizsként működik. Régen is volt, most is van törzsasztaluk itt az öreg makóiaknak. Tán hat éve vetette papírra Mocsár Gábor író, a törzsasztalnál hallottak alapján is, hogy „Makó — a külső szemlélő is megállapíthatja — pangó, csendes, merengő város, s jócskán van itt lemondó nosztalgia is.”

Most a törzsasztalnál már a jelen pezsgése és a holnapok célja, akár vágya a napirend. Hévvél mondanak véleményt a várost, szeretve, örülve, de nem megelégedve az itteni fejlődés mértékével. Ez olyan egészséges, türelmetlen, de előrevető nyugtalanság.

Az egykori megyeházán

A boltíves, patinás épületben — egykor Csanád megyeházája volt, most a városi tanács otthona — dr. Forgó István tanácselnöktől kérdezem:

— Pangó, merengő város-e Makó?

Joggal tiltakozik, és rengeteg ténnyel bizonyítja ellenkezőjét, amit a külső szemlélő is tapasztalhat. Már abban is, hogy tart a főtérnek és környékének, ha úgy tetszik, az egész városnak a rekonstrukciója.

— Fejlődő város Makó — mondja. — Merengő? ... Inkább tervező, realisan álmodozó. A jelen és a jövő a gondunk. Eleven, és munkánkban hat az egészséges szellemű lokálpatriotizmus.

Ennek nyomában járunk. A mához eljutni azonban akkor tudunk, ha a múlt örökségéből is felvillantunk lényegre utaló mozzanatokat. A Maros-parti Makó, ez a XIII. században alakult település viharos törtéreljéből annyi minden követelődik tollhegyre. Makó, az egykori Csanád megye székhelye, a régi rend béklyói között is a társadalmi igazságért, a gondolati

szabadságért lázongók, ezért kiállók és velük szimpatizálók városa is volt. Egy darab a forradalmi Viharsarokból. A lokálpatriotizmus — ha ellentmondásosan, s az osztálykülönbségekből eredően széttagoltan — akkor, régen is hatott, mozditotta a fejlődést. A makói kishagyományosok, a kommunisták, a város szellemi életének nem egy kiválósága, írók, költők és művészek gyámolítói úgy szerették a várost, hogy vele együtt óhajtották az általános emberi haladást. A Szabó Jánosok, a Farkas Imrék, a Szűcs Imrék, a Könyves-Kolonics József, az Espersit Jánosok, a Diósszilágyi Sámuelek ezt is örökök hagyták.

József Attila Makón járt iskolába, és itt ért költővé. Juhász Gyula a Maros-parti városban tanároskodott, Móra e tájon is alkotott, és az ifjú Tömörkényi szintén megihlette az itteni népelet. A magyar színjátás nagyja, Kelemen László évekig, Hollósy Kornélia, a „nemzet egyik csalogánya” pedig évtizedekig élt Makó falai között, a víz mentén.

A város szülötte, dr. Erdei Ferenc hosszú éveken át Makó képviselője volt a Parlamentben. Annyszor és olyan szépen, alázattal szolt a szülővárosról, embereiről. Innen, a hagymás sorról indult életútjára, és ide tért meg, az öskertbe. Itt tanulta ifjú éveiben az építómunkás szakmát Apró Antal. Életük is példa...

Az első szabad város

Makó volt az első magyar város, amelyet a második világháborúban a szovjet csapatok felszabadítottak. Itt nyomtatták, és itt jelentek meg először a házaikon a plakátok: „Semmi okotok a félelemre, nem hódítók, hanem felszabadítók jöttek!”

Valami új kezdődött aztán, küzdve, buktatókkal is. Volt feléle ívelés a várossorban, aztán mélypont, de évek óta a csúcsok felé törnek. Szocialista város teremtdött. Meghonosodott a hagymásvárosban az ipar. A munkások, illetve a bérből, fizetésből élők száma már több mint a parasztság aránya.

Eljutni a máig, a lokálpatriotizmus is gyámolított. Cselekvő érvényesüléséhez azonban feltételek kellettek. Ez most a lehető legjobb. A lokálpatriotizmus — erdjen munkásoktól, parasztoktól, értelmiségiektől — közös törekvésekben találkozik.

— A makói nép — mondja dr. Forgó István — szereti városát, de úgy is fogalmazhatnák: újra megszerette. Azért mondom, hogy újra, mert az ötvenes években bizony — helytelen politikai elképzelések miatt — nem fejlődött a város. Sőt!... Hogy milyen lesz a jövő? Makó a déleleti kistáj igazi városközpontjává formálódik.

Ezért a korábbi években sok minden történt és ezután is sok a teendő. Az egészséges lokálpatriotizmus nem tűri a sopánkodó merengést, az ölbe tett városszeretetet. Kezdeményező, teremtő: szavakkal, tettekkel. Példának álljon itt a védők győzelme egy évvel ezelőtt, a tomboló Marossal szemben. A hősi helytállást emlékmű örökíti meg.

Megszaporított pénz

A „benaságából” erőre kapott Makó kis és nagy dolgokat vitt és visz véghez. Ebben úgy is közbevetett a lokálpatriotizmus, hogy a városfejlesztésre, vízvezeték-hálózatra stb. rendelkezésre álló pénzt társadalmi munkával szaporította. Az idén végzett társadalmi munka értéke — nem tévedés! — 8 millió forint. A város vezetése, szellemi kapacitása pedig arra törekszik, hogy a költségvetés összegét a legjobb hatásokkal használja fel. A szellemi életnek is reneszánsza kezdődött; van újra Maros-parti művésztelep stb. Valahá több nyomda volt a városban. Ezt is akarják újra. Biztos akadnak makói nyomdászok, akik szívesen hazajönnek.

A tanácsulések valóban megvitatják a tárgyalat témákat. A formalizmus itt egyáltalán nem divat. Sok az interpelláció. Egy évben annyi volt, mint szinte a megyében összesen. Azt gondolták „fent”: téves a statisztika, de a tények bizonyították a valóságot.

A felszabadulástól kezdve Makó szülötteiből sokféle tisztségviselő került a fővárosba, az ország különböző más városába, Szegedre is. Politikuskok, tudósok, kiváló munkások és szövetkezeti emberek, újságírók, katonatisztek stb. vallják szeretett szűkebb pátriájuknak Makót. Pesten is és Szegeden is baráti összejöveteleken keresik meg a város vezetői a makóiakat.

— Kötetlenül beszélgetünk ekkor és tervezjük a makói holnapokat — mondja dr. Forgó István. — Persze — mosolyog — nem pénzt, hanem erkölcsi támogatást kérünk tőlük. A volt makóiak, ha tehetik, felkeresik szülővárosukat.

A tanácselnök nem törli met-szett makói, de valóban azzá lett. Életének nagy eseményei idekötik. Makón 1954 óta él; idevaló lányt vett feleségül; itt élte át és segített legyűrni az ellenforradalmat; itt álmotlankodott a Maros megfékezéséért.

Lokálpatrióta. A város polgáiraival együtt Makóért, lakóiért dolgozik, fáradhatatlanul.

Ittunk egy csésze kávé a hossz-szas beszélgetés közben. Ekkor néztem a kezét, ujjai kis remegését. Észrevette és megjegyezte: — A legfőbb, hogy a közös ügy haladjon.

Aztán jó volt elidőzni, sétálni a csipkeházaknál...

Morvay Sándor